

Suomen Optometrian Ammattilaiset ry SOA
c/o Toimihenkilöliitto ERTO ry
Asemamiehenkatu 4, 00520 Helsinki
Taina Ponto, SOA puheenjohtaja
taina.ponto@erto.fi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA
puh. 09 4321
stv@eduskunta.fi

SUOMEN OPTOMETRIAN AMMATTILAISET RY KIRJALLINEN ASiantuntijalausunto 2.6.2017 KOKOUKSEEN

Valiokunta on pyytänyt kirjallisen lausunnon edellä esitetyistä ja pyytänyt tarkastelemaan niitä näkemisen ja silmäterveyden toimialan osalta, kiinnittäen huomioita erityisesti sote-keskusten palveluvalikoiman, niiden korvauserusteiden ja sote-uudistuksen tavoitteiden näkökulmista.

(HE 47/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä valtioneuvoston tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta
Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

(HE 52/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta
Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta. Samalla voimassa oleva yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki ja yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki kumottaisiin.

(HE 15/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi
Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaannolaki.

LAUSUNTONA SUOMEN OPTOMETRIAN AMMATTILAISET RY LAUSUU EDELLÄ ESITETYISTÄ AIHEISTA

Yleistä

Suomessa silmäterveyden ja näönhuollon peruspalvelut on aina tuotettu optikkoliikkeinä tunnetuissa yksityisen terveydenhuollon toimintayksiköissä. Nykyiset 680 optikkoliikettä ja niissä toimivat 619 silmälääkärin vastaanottoa muodostavat koko valtakunnan kattavan palveluverkon. Verkostossa toimii 1483 laillistettua optikkoa, joista yli 500 on Maailman terveysjärjestö WHO:n luokittelun mukaisesti optometristejä. Heillä on rajattu lääkkeenmääräämisoikeus ja osaaminen silmäterveyden tutkimiseen.

Lisäksi optikkoliikkeissä toimii 319 ammatinharjoittajasilmälääkäriä. Optikkoliikerympäristössä tuotettuja silmäterveyspalveluja käyttää vuosittain 1,2-1,4 miljoonaa suomalaista. Optikon tutkimuksissa käy näistä 800 000-900 000 ja silmälääkärin tutkimuksissa noin 500 000 terveydenhuollon asiakasta. Optikon tutkimisista terveydenhuollon asiakkaista lähetetään vuosittain 80 000-90 000 henkilöä yksityisen silmälääkärin hoitoon tai tutkimuksiin. (Taloustutkimus 9/2016)

Edellä esitetty toimiva palvelukokonaisuus tulee säilyttää sote-uudistuksen yhteydessä.

Kokonaisuutena Suomen Optometrian Ammattilaiset ry pitää näitä esityksiä terveydenhuollon asiakkaan, palveluntuottajien, laillistettujen optikoiden ja optometristien näkökulmasta, jäljempänä esitetyllä pienellä muutoksella, onnistuneina.

(HE 47/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Silmäterveyden ja näönhuollon palveluiden ja ammattilaisten näkökulmasta tämä esitys on uudistuksen keskeisin osa. Historiallisesti ala on toiminut suunterveydenhuollon tapaan omana muusta terveydenhuollosta erillisenä palvelukanavana. Silmäterveyden peruspalvelu ei ole koskaan kuulunut julkisen terveydenhuollon järjestämisvastuuseen.

Terveydenhuollon asiakkaan näkökulmasta palveluiden saamisen tulee olla vaivatonta. Ikääntyvän väestön silmäterveyden peruspalveluiden tulee olla lähellä ja helposti saavutettavissa. Olemassa olevaa valtakunnallista palveluverkkoa kannattaa hyödyntää sote-uudistuksessa.

Suomessa on neljä kansanterveydellisesti suurta silmäterveyden ongelmaryhmää: diabetes, glaukooma, kaihi ja silmän ikärappeuma. Esitetty laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveystaloudessa mahdollistaa silmäterveyden ammattilaisten järkevän työn ja yhteiskunnan kannalta merkittävät noin 45 miljoonan euron vuotuiset säästöt. (Tekes-loppuraportti: Pilottikokeilu silmäterveyden hoitopolusta 11/2016).

Esitys luo myös edellytykset palvelun tuottamiselle, jossa perus- ja seurantapalvelut saadaan optikkoliikerympäristöstä, laillistettujen optikoiden, optometristien ja silmä lääkärien moniammatillisena yhteistyönä. Tällä tavoin niukat erikoislääkäriresurssit voidaan vahvemmin ohjata poliklinikka- ja sairaalaympäristössä tapahtuvaan silmä sairauksien hoitoon. Moniammatillisen yhteistyön toimivuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että terveydenhuollon ammattihenkilöistä säädettyyn lakiin ja asetukseen tehdään tarvittavat muutokset ja poistetaan optikon toimintarajoitukset lääkärin hoidossa olevan silmä sairaan – ja silmämunan kohdistuneen leikkauksen osalta.

Suomen Optometrian Ammattilaiset ry pitää erittäin tärkeänä sitä, että silmäterveyspalvelut pidetään erillään sote-keskuksen palveluvalikoimasta. Silmäterveydenhuollon asiakasta pystytään palvelemaan nykyisen kaltaisessa optikkoliikerympäristössä potilasturvallisemmin, nopeammin ja kustannustehokkaammin kuin ohjaamalla hänet hankkimaan osa palveluista sote-keskuksesta tai maakunnan liikelaitoksen toimipaikasta. Nykyinen palvelujärjestelmä, jossa tarvittavat näkemisen apuvälineet ja moniammatilliset silmäterveyden palvelut tuotetaan optikkoliikkeen yhteydessä, takaa palvelut myös sellaisilla alueilla, joilla niitä ei muuten olisi mahdollista tarjota.

Lisäksi merkittävää on, että laillistetuista optikoista ja optometristeistä 90% työskentelee työsuhteessa- ja silmä lääkäreistä 70% ammatinharjoittajana optikkoliikkeessä. Uudistuksella ei ole tarkoituksenmukaista tuhota vuosikymmenten aikana vakiintunutta ja terveydenhuollon asiakkaan kannalta hyvin toimivaa palvelujärjestelmää.

Säilyttämällä nykyinen palvelujärjestelmä ja jättämällä silmäterveyspalvelut pois sote-keskuksista, niiden korvauserusteet pysyvät yksiselitteisenä, eikä asiakassetelijärjestelmä aiheuta kapitaatioperusteiselle palvelutuottajalle kannattavuusriskiä.

Ehdotettu muutos

Muutos

Esityksen *18 § Asiakasseteli suoran valinnan palveluissa* – tulee mahdollistaa palvelutarpeen arvioinnin tekeminen etäyhteyden avulla vastaavalla tavalla kuin 15 § 2 mom. 3.kohdassa on mahdollistettu sairauden oireiden tutkimus ja hoito.

Esityksen *23 § Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa* - tulee mahdollistaa palvelutarpeen arvioinnin tekeminen etäyhteyden avulla vastaavalla tavalla kuin 15 § 2 mom. 3.kohdassa on mahdollistettu sairauden oireiden tutkimus ja hoito.

Muutoksen perustelu:

Ilman etäyhteyden avulla tehtävää palvelutarpeen arviointia optikon silmäterveyslöydösten johdosta joka vuosi 80 000-90 000 terveydenhuollon asiakasta tulee fyysiselle käynnille sote-keskukseen tai maakunnan liikelaitoksen toimipaikkaan palvelutarpeen arviointiin ja asiakasseteliä hakemaan päästäkseen

silmälääkäripalveluihin. Palvelutarpeen arviointi voidaan optikon silmäterveyslöydösten osalta toteuttaa täysin potilasturvallisesti etäyhteyden avulla. Optikko määrittelee Kanta-järjestelmässä jo nyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hyväksymän optometrian tietorakenne- ja sisältö- määrittelyn mukaisesti löydöksensä käyttäen ICD-10 koodistoa, vahvuusasteella "epäilty". Tämän perusteella sote-keskuksen tai maakunnan liikelaitoksen palvelutarpeen arvioinnista vastaavat voivat luotettavasti tehdä päätöksen asiakassetelin myöntämisestä esimerkiksi silmälääkärikäyntiä tai silmälaboratoriotutkimusta varten. Norjan vastaavassa terveysreformissa jouduttiin jälkikäteen tekemään muutos lainsäädäntöön juuri edellä esitetyn ongelman ratkaisemiseksi. (Liite: Norjan terveys- ja hoivapalveluministeriön mietintö)

(HE 52/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon monipuolistaminen siten, että kaikilla palveluntuottajilla on tasapuoliset mahdollisuudet ja edellytykset tuottaa sote-palveluja, vastaa tämän päivän tarpeisiin. Suomen Optometrian Ammattilaiset ry:n mielestä palveluiden tuottamisen ja järjestämisen selkeä erottaminen toisistaan on erittäin merkittävä ja kannatettava uudistus.

Siirtyminen raskaasta lupamenettelystä kevyempään ilmoitusmenettelyyn kannustaa ja helpottaa toimintayksikön arkea. Rekisteröityminen palveluntuottajaksi edellyttää rekisteröityjien täyttävän säädetyt taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Tämä osaltaan edistää terveyspalveluiden tuottamista laadukkaasti ja potilasturvallisuus huomioiden.

Palvelun laatua ei pysty varmistamaan ilman toimivia lisä- ja täydennyskoulutuselementtejä, jotka myös kannustavat kouluttautumaan mahdollisimman laajasti. Oma- ja ulkovalvonnan järjestäminen tuottaa osaltaan positiivista painetta ennaltaehkäistä laadun heikkenemistä ja näin ollen takaa jatkuvan kouluttautumisen sekä ammatillisen osaamisen kehittymisen.

Rekisteröintikelpoisuusvaateiden todentaminen ei saa muodostua esteeksi itsensä työllistämiseksi ja/tai yksinyrittäjänä toimimiselle.

Terveydenhuollon ammatinharjoittajien ja palveluntuottajien oma- ja ulkovalvonnan toteuttamiseksi tarvitaan riittävän selkeitä ohjeistuksia ja viranomaisneuvontaa mm. palveluprosessien kuvaamisessa. Näin päästään esityksen mukaisesti luomaan palvelutoimintaa tukeva, hyvin suunniteltu ja luotettava yhteistyötä palveleva kokonaisuus.

(HE 15/2017 VP) Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Suomen Optometrian Ammattilaiset ry toteaa, että sote-palveluiden uudistamiseksi on tarkoituksenmukaista perustaa esitetyllä tavalla maakunnat. Järjestämisvastuu tulee olla maakunnilla ja määritellyllä tavalla toimivien palveluntuottajilla tulee olla mahdollista osallistua palvelun tuottamiseen, omistuksesta tai muodosta riippumatta.

Maakuntalain yleisperusteluissa tuodaan vahvasti digitaalisten ja sähköisten palveluiden käyttöönotto ja niiden avulla saatavat kustannussäästöt. On olennaisen tärkeää, että sähköiset palvelut nostetaan voimakkaasti esiin ensisijaisina toteutustapoina yksityiskohtaisesti palveluja ja niiden tuotantotapaa määrittelevässä lainsäädännössä, laissa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Lopuksi

Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus on niin laaja ja merkityksellinen kokonaisuus, että se tulee viedä ehdottomasti päätökseen syksyn 2017 kuluessa. Kokonaisuuteen saattaa jäädä valmisteluaikataulusta johtuen mahdollisia puutteita ja ne olisi asennoiduttava korjaamaan toimeenpanon kuluessa.

Tähän lausuntoon yhtyy myös Näkemisen ja silmäterveyden toimiala NÄE ry.

Suomen Optometrian Ammattilaiset ry
Puheenjohtaja Taina Ponto